

Nejenom nemoci léčit...

Jeden ze známých filmů s Vlastou Burianem v hlavní roli, *U pokladny stál...*, demonstruje, možná nechtěně, tuhle myšlenku – jakkoli doktoři předepisují léčebné postupy jednotlivým pacientům, projevuje se to v úhrnu také na populaci jako celku. V případě onoho filmu na populaci pokladenských pojištěnců. V tomto úhrnu se pak vlastně zprůměrnují případy zubních protéz zaměněných za piešťanské bahno, a tohle následně, po započtení stavovské protekce, za lázeňský pobyt.

Pohled na zdraví může výrazně záviset na úhlu a stanovisku. Jiné je hledisko lékaře u lůžka pana Nováka s tím či oním rodným číslem – a jinak se na zdraví dívá revizní lékař nemocenské pokladny, který je poměrně značně zaujat ukazatelem nákladů lékaře odvozených z velkorysosti jeho preskripce. Statistické dioptrie posuzovatele se dále zostřují při pohledu ředitele a zřizovatele nemocnice, krajského zdravotního rady, či dokonce ministra zdravotnictví. Pro ně všechny se churavějící pan Novák zmenšuje až do velikosti zrnka písku v nepřehledných pouštních dunách.

Z hlediska všech posledně zmíněných posuzovatelů zdravotního stavu je vlastně péče o zdraví péčí o zvyšování pravděpodobnosti uzdravení. Zdravotní stav občanstva a poplatnictva zdravotní péče je vyjádřen komplexem, tu rozsáhlejším a onde skromnějším, ukazatelů nemocnosti i úmrtnosti, jejichž definice se opírají o koncepty statistické či pravděpodobnostní o frekvence výskytu sledovaných jevů tyto pravděpodobnosti odhadujících.

Bez nadsázky se tak dá říci, že zatímco lékaři léčí nemocné, zdravotnictví jako celek léčí pravděpodobnosti uzdravení. Úspěch v tomto případě znamená, že se pravděpodobnosti uzdravení zvyšují, případně, že se pravděpodobnosti úmrtí na tu kterou chorobu snižují. Snižování výskytu nemoci pak může měřit úspěšnost případných preventivních opatření. V obou případech jde o zdraví – jakkoli je léčba jednotlivce konkrétní a léčba populace záležitostí abstraktní. Souvislost obojího je zřejmá – souhrnem konkrétních jednotlivin se dostáváme k abstraktnímu globálu, k abstraktní integraci.

Cesta k dosažení žádoucích, zdravých údajů o zdravotním stavu populace, tak často označované názvem lid, tedy údajů o zdraví lidu, vede přes pěšinky jednotlivých případů terapie, lékařských rad a předpisů léků. Odvážuji se dodat, že k tomu patří i to, co bývá zvykem označovat, tak trochu převzetím z terminologie výpočetní techniky, pojmem *patient friendly*. Rozhodně tehdy, hodláme-li mluvit o komfortu pacienta, protože nemocný člověk, kterého mechanismus zdravotnické administrativy prohání kolotočem od čerta k ďáblu, z místa jednoho vyšetření k místům dalším, sotva k jeho rychlému vyléčení přispěje. Bohužel nejsem přesvědčen, že by česká zdravotní politika a z ní odvozená administrativa na komfort nemocného myslela.

Profesor Vladimír Vondráček, proslulý pražský psychiatr, zaujal kdysi veřejnost výrokem proneseným v situaci, kdy mu byla nabízena možnost lázeňské léčby – Nejsem natolik zdrav, abych unesl nároky takové terapie! Dalo by se to použít i jako metafora v obecnějším kontextu. Já mívám obavy, abych dokázal ve zdraví přežít stále se komplikující vztahy mezi potenciálním nemocným a možnostmi jeho vřazení se do systému péče o jeho zdraví. Člověk musí pořád víc vědět, aby své místo v onom systému našel. Tohle je ve stále výraznějším konfliktu se skutečností, že stárnoucí člověk se pořád hůř orientuje v prostředí, ve kterém musí žít, včetně prostředí péče o zdraví. A staří lidé jsou navíc hlavními klienty, uchazeči o udržování svých tělesných i duševních schránek. Co je dokáže zaskočit, bývá rychlost změn probíhajících ve společenském prostředí, a zdravotnictví je povinno tyto skutečnosti nejenom konstatovat, ale především ve svém počínání respektovat.

Stanislav Komenda

prof. RNDr. Stanislav Komenda, DrSc.
Oddělení biometrie LF UP Olomouc
Hněvotínská 3, 775 15 Olomouc
e-mail: komenda@tunw.upol.cz